

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr John C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuyper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindelboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Ruilmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f.125 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.

Advertentie: 35 cent per regel.

INHOUD: Kunstzinnigheid I. — Uit de Schrift: Bedekking en dienstvaardigheid (Jes. 6:2). — Kerkelijk Leven: Het geschil tusschen onze Amerik. broeders en V. 'n Geintje. Jabez verwekkend. Een beetje meer soepelheid. De peilschaal. Lange preken. — Kuyper-Bibliografie. — Krotiek. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Sociale vrede VIII. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. — Lit. en Kunst: De sociale roman I. — Vragenbus. — Correspondentie. — Kerknieuws.

KUNSTZINNIGHEID.

I.

Het is al weer lang geleden, dat Dr Kuyper en in een van zijn oraties en in zijn Stone-lectures de betrekking tusschen het Calvinisme en de Kunst aan de orde stelde.

Hoe wist hij daarmee de aandacht van hoorders en lezers te boeien?

Doch de vraag is gewettigd: was de bekoring, waaronder men gekomen was, niet al te spoedig gebroken?

Buitenstanders hebben er van het begin af mede gespot.

Voor hen lijken Calvinisme en Kunst elkander uitsluitende begrippen.

Dezer dagen sprak de vrijzinnige heer Zelvelder, oud-schoolopziener, het in een rede nog uit, dat het Calvinisme het liefst witte muren ziet.

Men beschouwde „Calvinisme en Kunst" als de aankondiging van een huwelijk, dat nooit tot stand zou komen, of na de voltrekking schier onmiddellijk zou blijken een misalliance te zijn, zoodat scheiding niet kon uitblijven.

Hebben onze tegenstanders in hoofdzaak geen gelijk gekregen?

Is het program van beginselen in deze wel ooit door een program van actie gevolgd?

Is deze beweging niet bijna geheel doodgebloed? Het schijnt zoo te zijn.

Nu ja, een oogenblik scheen de tooneelkwestie te worden gesteld. Er dreigde een begin van brand. Maar 't bleek een tooneelvuurtje.

Zonder nu op de kwestie zelf in te gaan, kan wel gekonstateerd, dat het hedendaagsche tooneel met echte kunst al heel weinig heeft uit te staan.

Men behoeft maar de liberale pers te lezen om te weten, dat de kunstwaarde en laat ik er bijvoegen de opvoedkundige waarde van het tooneel geweldig laag wordt gesteld.

De bekende schrijfster Top Naeff klaagde onlangs, dat het peil der schouwburgbezoekers ontzettend was gedaald.

Een tooneelkritikus van de „N. R. Cl." zuchtte: „wij zijn wel heel erg afgezaakt in den jare 1924".

„Het Haagsche Maandblad" vroeg het oordeel van „tooneelmensen" over het tooneel: Frederik van Eeden als tooneelschrijver, Eduard Verkade als tooneeldirecteur, Cornelis Veth als tooneelrecensent. Alle drie bezien het tooneel met donkeren bril.

Eduard Verkade schreef o.m.: „Shakespeare laat Hamlet eene definitie geven van Tooneelkunst: „Het einddoel toch daarvan, van den beginne af en nu, was en is, op te houden als het ware een spiegel aan Natuur: de deugd haar eigen geelastrekken te toonen, het schandelijke zijn eigen beeld en aan iederen tijd, zooals die zich belichaamt, zijn bijzonder karakter en afdruk". Daardoor ontbreekt er aan ons huidige tooneel het spiegelbeeld van het deugdelijke en het schandelijke in duidelijken vorm, omdat die begrippen heden minder scherp omlijnd zijn dan voorheen en datgene dus voor het eene gedeelte van het publiek aantrekkelijk is, wat op het ander afstootend werkt, en omgekeerd. En onze tijd heeft zulk een gecompliceerd karakter, belichaamt zich in zulk een grilligen vorm, dat het vluchtige spiegelbeeld, het welk het tooneel vermag te geven, niet anders dan wazig kan zijn. Er is dan ook geen „publiek" meer, er zijn alleen maar „uitgaande mensen", en er is geen waarachtig tooneel, omdat de beoefenaars nauwelijks meer weten tot wie zij zich richten moeten."

Kan men zich vernietigender vonnis denken?

En toch zijn deze woorden afkomstig van een man, die midden in het vak staat, die op de planken thuis is als een schipper op zijn schuit. Frederik van Eeden is zich bewust, dat de orthodoxe protestanten in het tooneel een gevaar zien voor hun rechtzinnigheid en hij geeft zelf toe: „De heerschende kaste heeft geen groote liefde voor het tooneel en beschouwt het als een amusement en niet eens als een belangrijk of onschuldig amusement".

Cornelis Veth begint met vast te stellen, dat de tooneeliaten wel eens meenen, dat aan het tooneel ontbreekt een welwillende kritiek van de pers, maar volgens hem ligt daar een onwil in, „om de feiten in de oogen te zien, die elke discussie onmogelijk maakt".

Bovendien hoe dikwijls is niet door literaire auteurs geklaagd, dat het tooneel hun kunstwerk hopeloos verknoot. Hun boek maakte opgang. Een tooneeldirecteur wilde er een „stuk" van maken. Een groot honorarium werd in het vooruitzicht gesteld. Maar hij moest er dit in veranderen en dat en b.v. het stuk heel anders laten eindigen dan zijn boek, zoodat hij ten laatste schreide als hij zag, hoe zijn schepping was vernietigd. Ieder auteur moet zich belangrijke coupures (weglatingen) getroosten. En in dat gecoupeerde schuilt meestal het fijnste. Maar het publiek heeft daar geen smaak voor. Daarom moet dat weggesneden.

Het is dan ook wellicht niet te sterk gesproken, dat er geen groter vijand van echte kunst is, dan juist het tooneel. Artistieke opvoeding en ontwikkeling kan men er niet van verwachten. Immers het is fantasie-doodend. Als men een boek leest, dan zet het de fantasie aan het werk. Maar als dat boek gespeeld wordt, dan neemt het tooneel de fantasie-actie van den lezer over. Het ontslaat hem ervan. Zoo wordt hij voor echte kunst hoe langer hoe meer ontoegankelijk.

Ik zou nog kunnen spreken van het overdrevene, het karikatueristische, dat het hedendaagsche tooneel kenmerkt en de beoefening der kunst in den weg staat. Om nog te zwijgen van andere motieven.

Ik wilde dit alleen opmerken, om van te voren de tooneelkwestie van het vraagstuk, dat ons bezig houdt, af te scheiden.

Dit bedoel ik te bespreken: moeten wij een andere houding tegenover de kunst aannemen dan Dr Kuyper? Zoo niet, kan er een program van actie worden opgesteld? Zoo ja, welke behoort die andere houding te zijn?

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Bedekking en dienstvaardigheid.

Een iegelijk had zes vleugelen, met twee bedekte ieder zijn aangezicht, en met twee bedekte hij zijn voeten, en met twee vloog hij. Jes. 6:2.

Wanneer Jesaja in zijn visioen den geopenenden hemel insiet, dan ontdekt zich aan zijn geest de verbaasdheid der aan Gods aanschouwing wel gewonnen, maar niet gewenden. Het zijn de serafs, de vurige, glanzende engelen, welke hij ziet, bereid tot den dienst, maar dan tot hun liturgie gereed in vrees en heven, in ootmoed en eerbiedige bevangenheid.

Hetgeen hier overheerscht, dat is de bereidheid tot den dienst van God. Waar serafs zijn, daar is het klimaat der gehoorzaamheid. Zoo aanschouwt ook Jesaja in zijn hemelsch gezicht, dat de serafs vleugelen hebben, waarvan wel sommigen in rust, doch andere ook altijd in beweging zijn.

Met twee vloog elk van die hemel-serafs. En dat vliegen is nog niet de dienst; want als Jesaja's geest in visioen den hemel ingaat, dan ziet hij daar op dat moment niet de groote daad, maar de groote aandacht. En in die aandacht is een vragen, een wachten naar het woord van bevel, dat God geven zal. Op dat bevel zullen de serafs vliegen, en doen wat hun gezegd

is in rappen gang van dienst. Maar nu is alles nog in afwachting: alles speelt niet den dienst, doch de bereidheid tot den dienst. Geen vliegen nog; en evenmin stilstaan; doch zwaven is het, wat Gods troongestelen doen. Met twee zweefde elk, luidt eigenlijk de vertaling. Er is geen overhaasting, als van wie zich spoedt en vliegt zonder het zendend goddelijk woord. Er is evenmin trugheid, als van wie roerloos staat en dus eerst de vleugels strekken en zich bereiden moet, vóór hij het bevel kan volvoeren. Maar er is bereidheid, die aanstonds kan komen tot de daad van den dienst. De aldoo zwevende serafs gaan nog niet, want ze wachten, wat antwoord God hun geeft; maar klinkt straks uit Gods mond voor hen het bevel, dan zijn ze reeds in beweging en zullen aanstonds gaan.

De zwevende seraf is ons het beeld van de eindeloze attentie tot God, van de zuivere verzoening tusschen gewilligheid en opmerkzaamheid. Tot haast bereid is de eerste, doch van overhaasting vrij is de tweede.

Zoo moet ook voor u, o-mensch, die tot den dienst van God geroepen zijt, de bereidheid zijn tot dezen dienst. Gods geopenbaarde wil, zijn doorzand gebod is u gegeven, gelijk ook aan de serafs. Doch daarnaast heeft elk godvruchtig menschenleven zijn nieuwe, bijzondere bevelen, zijn eigen wegen en wegen van dienst, zijn aparte werk, zijn afzonderlijke taak. Wat het zijn zal, weet gij niet. Wacht u, mijn ziel, dat gij de liefste niet opwekt, eer het haar mit en God een lust zij. Laat in uw arbeid voor uw God niet de overhaasting er zijn, die reeds aan het werk gaat, eer zij van Gods gebod zich bewust worden zag; en ook niet de trugheid van geest en de slapheid van hand, die zoo lang den afstand maakt tusschen hooren en doen. Maar ook voor u zij de zwevende houding der serafs het lokkende beeld. Wachten tot God spreekt; maar dan ook aanstonds doen. Wie zweeft, kan aanstonds vliegen; en zie, straks gaat hij uit tot zijn dienst, tot zijn Goddelijke liturgie. (Hebr. 1:14.)

Doch deze geesteshouding wordt slechts in ootmoed tot haar werkzaamheid gewekt.

Dat bewijzen ook de serafs.

Want bij de bewegende vleugels, komen de beweeglooze; hun gratie is het zweven der bedekten, de bereidheid der in ootmoed gehouden, die toch niet weerhouden zijn.

En die bedekking is dubbels zelfbedekking.

Met twee vleugels bedekt ieder zijn aangezicht. Hij kan niet verdragen God te zien.

Met twee bedekt ieder zijn voeten (Ex. 1:11). Hij kan niet verdragen van God gezien te worden.

De oogen bedekt en de voeten bedekt.

God niet zien zonder het bedekkende kleed.

Van God niet gezien worden zonder het bedekkende kleed.

Want het eerste zegt: Wie kan God zien en leven? Te groot, te geweldig is God voor het schouwende schepsel, dat maar schepsel is, eindig en beperkt.

Alle Engelenkennis

En uitspraak, zwak en onbekwaam,
Is maar ontheiliging en scheennis....

U zult te kennen, als gij waart,
Der eeuwigheden glans en ader,
Wien is dat licht geopenbaard?
Wien is der glansen glans verschenen?
Dat zien is nog een hooger heil
Dan wij aan uw gemade ontleenen,
Dat overschrijdt het perk en peil
Van ons vernogen.

En het tweede: de bedekking der voeten, is de betuiging van een schuchterheid, die zelfs in den hemel, waar geen zonde ooit een tegenstelling maakte tusschen God en schepsel, voor Hem niet onbedekt zich stellen durft; die immer weet, niets te zijn voor de geweldigheid van Hem, „wiens zoomen den tempel vullen".

Dat is de deemoed; en zalig zijn de deemoedigen

want alleen zij zullen grootmoedig zijn tot sterken dienst.

Valse zelfbedekking, onzuivere ootmoed, onwaarschijnlijke kleinheids-gedachte maakt tot dienst onbekwaam. Maar de waarachtige laat zich zien aan de dienstvaardigheid.

Bedekking en dienstvaardigheid, ze hebben elk haar vleugelen, doch alle die zijn één. Wiekende vleugelen zijn er nooit zonder bedekkende. Maar de bedekkende houden nooit den slag der zwevende in.

Zóó worde óók in u de groote daad geboren in ootmoedigheid.

Gij kunt God niet in de oogen zien. Vermetelheid staat wel breed de vleugels uit; doch haar opstijgen is hoogmoed, zelfdienst. Want engelen, die bij God zijn, kunnen alleen in neerwaartsche richting vliegen, als ze uitgaan van Hem. Slechts de volbrachte dienstverrichting kan ze met hun werk weer stijgen doen tot God. Zóó kan, wie God zag, alleen dan stijgen, als hij immer heeft geweten, zich voor Hem niet anders dan in daling te kunnen bewegen. Bedek uw oogen; zij vermoogen niet, God te zien, gelijk Hij is.

En gij schroomt ook, van God in het hart gezien te worden. Al weet gij, dat Hij het altijd doet, toch is daar uwerzijds het bedekkend gebaar: Heere, ik ben te gering. Zelfs moet uw klacht zijn, wat de seraf nooit te zeggen behoeft: Heere, ik ben een zondig mensch.

Vernedert u, broeders, onder de krachtige oogen Gods. Zij bedekt voor Hem.

Dan zult gij Hem kunnen dienen en het ongekenste van Zijn voor u weggeleide woorden zal u niet ledig noch onvruchtbaar vinden.

Want ook uw bedekking is dan gevonden.

God is voor u bedekt in Christus, in Wien Hij in verbergings tot u treedt.

En zij zijt voor God bedekt in Christus, in Wien Hij alleen u aanschouwen wil.

De vleugelen der engelen zijn voor de menschen geworden tot vleesch en bloed en ziel van den mensch Christus Jezus.

Dat is het mystieke in den Christus Gods.

En al wie in dien Christus zijn bedekking vond voor God, en Gods bedekking voor hem, die zal door de bedekking heen God zien en leven. En God zelf zal in zijn binnenste lezen de groote liefde, die tot den dienst des hemels op de aarde bereid is. Want alle liturgie, alle goddelijke dienst, zet in met het zwijgen, het zwijgen en wachten der bedekte zielen, die tot den dienst bereid zijn elk eerste oogeblik na het woord van Gods bevel.

Zoo leidt dan de zelfbedekking tot den dienst, en de dienst tot de zelfontdekking.

En de vrede zal in die beide groot zijn.

K. SCHILDER.

Verheerlijking Lees in de „meditatie“ van de vorige week voor „Zebel“ Izebel.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Het geschil tusschen onze Amerikaansche broeders.

V.

Dit is dus het toegespitste onderscheid tusschen de Gereformeerden van Calvijn's dagen af enerzijds en de heeren Danhoff en Hoeksema anderzijds, dat de eersten zelfs geen natuurlijk goed in den mensch overlaten zonder opzettelijke, genadige tusschenkomst van de zijde Gods, die de doorwerking der zonde stuit, terwijl de laatsten de natuurlijke gaven in mensch en natuur feitelijk buiten het bereik der zonde stellen en een bijzondere tusschenkomst Gods voor het behouden daarvan niet noodig achten, waarbij zij dan aannemen, dat de zonde zich op dit terrein eerst langzamerhand organisch ontwikkelt.

Als met één oogopslag ziet men hier uit, dat de Gereformeerden van Calvijn af met hun leer van de algemeene genade den mensch veel dieper vernederen, dan de predikanten Danhoff en Hoeksema doen.

En nu wil ik niet etiketteren.

Ik zou kunnen betoogen, dat deze schrijvers zich bewegen op de Roomsche lijn van de dona naturalia en supranaturalia, de natuurlijke en bovennatuurlijke gaven.

Maar wanneer ik zou beweren, dat zij op dit punt in beginsel de Roomsche leer zijn toegedaan, zou ik hun toch onrecht doen.

Want zij willen in het natuurlijk leven niets laten overblijven, dat ook maar eenigszins voorbereidend werkt op de wedergeboorte.

Dat mag niet vergeten.

Het etiketteren ziet gewoonlijk zulke ingrijpende en wezenlijke verschillen over het hoofd.

Daarom doen wij er hier niet aan mee.

In Ds J. K. van Baalen vonden de predikanten Danhoff en Hoeksema een geharust bestrijder. Hij schreef tegen hen zijn „Nieuwigheid en Dwaling“, gelijk we reeds meldde.

Het sterkst staat hij, waar hij in zijn boek het citatengedoe den eenen raken slag na den anderen toebrengt.

Hij toont met de stukken aan, dat de manier van citeeren, waaraan zijn opponenten zich schuldig maken, kant noch wal raakt.

Hierom alleen reeds is zijn boek de lezing waard. Toch las ik zijn werk met gemengde gevoelens

en vroeg mij gedurig af, of zijn polemieken niet te heet van de naald is gekomen, of zijn oordeel wel bezonken genoeg is.

Laat ik eerlijk zijn — ik geloof, dat dit laatste niet het geval is.

Anders zou hij heel wat in de pen hebben gehouden, wat er nu aan ontglibberde.

Het is volkomen begrijpelijk, dat hij door den hoogen toon der heeren Danhoff en Hoeksema geprikkeld werd. Maar dat behoorde voor hem juist een reden te zijn om zich in die stemming niet achter het schrijfbureau of den typewriter te zetten.

Utdrukkingen als: „dit achten we kinderachtig“ (bl. 17), of: „wie der twee broeders dit het best kan aantoonen, willen we gaarne vereeren met een kistje La Paulina-sigaren. Dit ter aanmoediging van meer „degelijke studie en zelfstandig onderzoek onder ons“ (bl. 21) of: „Dit hebben Ds Danhoff en Hoeksema reeds op de lagere school geleerd en kunnen zij vinden in hun woordenboeken“ (bl. 113), of: „Het mechanisch verband tusschen The Witness en het organisme Danhoff-Hoeksema is dan ook uit“ (bl. 7) vervinnigen door hun spot den strijd.

Trouwens uit het heele boek ademt niet genoeg de geest om door broederlijken liefdedrang te trachten de afwijkende broeders te behouden.

De eigenaardige wijze, waarop Ds Danhoff en Ds Hoeksema met citaten omspringen, kwalificeert hij als „falsificatie“ (bl. 51). Nu vind ik dat zulk een verklaring slechts op broeders mag worden toegepast als er geen andere meer mogelijk is. Ik noemde echter in mijn vorig artikel er nog een paar. Hoe meer ik het zieleleven bestudeer, des te meer kom ik onder den indruk van het uiterst gecompliceerde ervan en des te minder ben ik geneigd simplicistische oplossingen als „falsificatie“ als de juiste aan te merken.

Eovendien meent Ds Van Baalen: „Het is Ds H. Danhof en Ds H. Hoeksema om strijd te doen“.

Zoodra men zoo iets van iemand gelooft, moet men den strijd met hem m.i. staken. Zeg dan liever schertsend: „gij hebt gelijk“ en laat hem verder praten. Of doe, zooals ik eens hoorde, gelijk de man, die tot een duel werd uitgedaagd. Hij sprak tijd en plaats met zijn bestrijder af. Maar toen hij hem verliet, voegde hij zijn tegenpartij ondengend toe: zeg, als ik er soms niet op tijd ben, begin dan maar alvast. De predikanten Danhoff en Hoeksema leggen ons blad ten laste, dat het hoe langer hoe meer irenisch is geworden. Nu weten onze lezers, dat we van polemieken niet afkeerig zijn. Nu zoomin als vroeger. Maar we voeren alleen polemieken om er iets mee te bereiken. Zien we, dat onze opponent zich al verder van ons verwijderd, dan staken we de polemieken. Onze lezers zijn intusschen gewaarschuwd. Dat is voor ons het voorname. Voortzetting der polemieken heeft dan geen zin meer. Wij kunnen onzen tijd beter gebruiken.

Maar, zal misschien Ds Van Baalen opmerken, het onderwerp waarover het geding loopt, is toch van te veel gewicht, dan dat we de loochening van de algemeene genade in onze kerken laten voortwoekeren.

Ik kan er inkomen, als hij zoo redeneert.

Maar om het kwaad te stuiten is polemieken volstrekt niet de eenige weg.

Ik zou liever een anderen aanprezen.

Daarover nader.

Door de polemieken laat Ds Van Baalen zich wel eens te veel op zijpaden verlokken.

Kuyper beriep zich voor zijn leer van de algemeene genade ook op het afwisselend gebruik van de namen God en Heere in de eerste hoofdstukken van Genesis.

Nu zijn er hier te lande — om ze zoo eens voor een keer te noemen — echte Kuyperianen, die dit beroep zwak vinden.

Zij nemen ten opzichte van de algemeene genade geheel het standpunt van Kuyper in.

Maar dat beteekent nog niet, dat zij ook elk onderdeel van zijn betoog en iedere exegese van hem, voor hun rekening nemen.

De grondgedachte van Dr Kuyper deelen ze volkomen.

Die valt niet, al zijn ze op eenig onderdeel het niet met hem eens.

Naar het mij voorkomt, maakt Ds Van Baalen zich weleens al te druk om de onderdeelen.

Daardoor draagt hij koren op den molen van zijn opponenten.

Want Ds Danhoff en Hoeksema stellen het bijna voor, alsof met het gevoelen van Dr Kuyper omtrent het gebruik van de namen God en Heere, heel de leer der algemeene genade staat of valt.

Door hen nu zoo uitvoerig op dit punt te bestrijden, geeft Ds Van Baalen aan deze laatste voorstelling voedsel.

Ds Van Baalen mag het ook in het genoemde onderdeel volkomen met Kuyper eens zijn, toch verdient het aanbeveling, een andere houding aan te nemen. Liever spreke hij tot Ds Danhoff en Hoeksema: ik neem een oogenblik aan, dat gij gelijk hebt. Dat inderdaad het afwisselend gebruik van de namen God en Heere geen grond biedt voor de algemeene genade. Dan is echter daarmee

niets verbeurd. Want deze leer rust op nog andere pijlers, die niet omver te stooten zijn. We zullen dit punt van uw bestrijding dus maar uitschakelen en over het andere spreken.

In den strijd is een lang front altijd een nadeel. Het spreekt vanzelf, dat wij veel meer aan de zijde van Ds Van Baalen staan dan van zijn opponenten.

Daarom betreuren we het te meer, dat zijn polemieken zulke zwakke plekken vertoont.

Nog een enkel woord daarover.

„n Geintje.

Men herinnert zich de verklaring, die wij voor beter gaven van de doopadvertentie van dien Jood. Inmiddels kregen we kennis van een anderen uitleg.

Ds Velders, onze tweede missionaire dienaar onder de Joden (in de wandeling „Jodendominie“ geheeten) zag er Joodsche spot in.

Zoo veel als een geintje dus, maar dan een van de meer bittere soort.

Waar Ds Velders zich zooveel beter in de gedachten van den Jood verplaatsen kan dan ik, neem ik gaarne aan, dat hij gelijk heeft.

Jaloezie verwekkend.

Prof. Bohater in Weenen, de vermaarde Calvijnkenner, maakt in de „Reformierte Kirchen-Zeitung“ bekend, dat de gereformeerde theologische studenten, die door den oconomischen nood verhinderd zijn hun studiën in hun vaderland (Duitschland) voort te zetten, en die gaarne dezen zomer naar Weenen willen komen, daar groote tegemoetkoming zullen ondervinden.

Hun wordt aangeboden vrije woning, vrijstelling van collegegelden, privaat-onderricht en kleinere geldgaven.

Bovendien wordt er een aktie op touw gezet om voor de studenten voor vrij pensioen in de „evangelische“ families te verkrijgen.

Zoo doet men te Weenen, waar men zelf zulk een bitteren nood heeft geleden en de financiële toestand, hoewel veel verbeterd, nog niet geheel in orde is.

Wij staan er toch altijd nog beter voor dan Oostenrijk.

Moet dit voorbeeld ons niet tot jaloezie verwekken?

Kunnen wij met dit voorbeeld voor oogen voor de Hongaarsche studenten, niet veel meer doen?

Een beetje meer soepelheid.

In de „Groninger Kerkbode“ werd voor eenige weken geschreven over „Eigenaardige kandidaten-gewoonten“.

Het stukje houdt in:

Het is den laatsten tijd de meer en meer gebruikelijke weg, dat een kandidaat, na praeparatoir geëxamineerd te zijn, in de pers mededeelt, dat hij nog eerst 2 of 3 of meer maanden wacht voor hij zich beroepbaar stelt. Soms is het al wel precies afgemeten. Zoo lazen we kort geleden van een kandidaat, dat hij zich op 4 Febr. a.s. beroepbaar stelde, volgens mededeeling in het „N. Holl. Kerkblad“ van 26 Jan. j.l.

Het doet wel eens wat eigenaardig aan, als kandidaten vragen om te mogen beroepen worden en als zij dan van de kerken die toestemming hebben, dat zij dan verzoeken; wacht eerst nog een weinig.

Het is zeker om de kerken in de gelegenheid te stellen hen beter te leeren kennen, of liever nog meerdere kerken de gelegenheid te geven hen te leeren kennen. Het is ook vaak om nog verder te studeeren. Misschien dat, nu het aantal beschikbare kandidaten weer vermeerderd, die wachttijd ook wel weer inkrimpt. Wij zouden daar niet om treuren. Het kan op deze wijze zoo licht tot vreemde dingen leiden.

Laat ik dadelijk opmerken, dat ik het met den vorm, waarin zulke berichten soms de kerkelijke wereld worden ingezonden, niet eens ben.

Als men praeparatoir examen aanvraagt om beroepbaar te worden gesteld, mag men niet publiceren: ik stel mij niet beroepbaar.

Maar als men vriendelijk verzoekt nog niet dadelijk een beroep toe te zenden, staat de zaak toch wel wat anders.

Zeker, als men erg punctueel is, kan men ook dit veroordeelen.

Maar zou een beetje meer soepelheid hier misplaatst zijn?

Wat is er b.v. tegen, dat een kandidaat eerst eens een maand of twee, drie zou willen preeken, eer hij zich over een beroep zou willen bezinnen?

Daar behoeft beusch niet achter te zitten, dat hij veel beroepen wil uitlokken.

Doch hij kan ook de bedoeling hebben — en dat onderstellen we het liefst — om de kerkelijke kaart van het land te leeren kennen en zoo er achter te komen, in welke streek hij met de hem verleende talenten het meest zou kunnen woekeren?

Men zegge niet: door zulke motieven laten studenten zich niet drijven.

Want ik zou daarop moeten antwoorden: dan kent men hen niet.

Bij vele kandidaten bestaat groote schroom de gemeente in te gaan.

En als kan helpe
Dan —
deet heb
candidaats
Als zij
bearten z
Natuurli
komen.
Dat can
een berg
Wil me
zoo is di
Maar o
wenscht.

Dit stu
zonden.
Intussch
raut“ heb
Met gen
klusie kw

De pel

Dat ik
traktament
krijgen, h
Toch o
ver die v
Voor de
over de
kan ik ve
Voorts
artikel m
En ten
Over d
helaas nu
paar grof
zaakte m
haard te
ongerust
zien. Wan
geten. Zij
En nu l
telijke On
als een t
wijzers o
nadrukkel
danig toe
trouwen, v
op breede
zich miss
woord ter
tament on
la mijn al
jammer i
regeering
tementsve

Maar ei
zers — z
gen —, d
er even
ties dan
Tot die
Den pre
tegenover
een beetje
Ik had
gewezen
predikant
te ver de
tualisme,
heid en i
bevoegdhe
Nu heb
den onde
tualisme
leiding en
den!) lieh
Kuyper o
instinctief
tieve bru
dikanten
Maar j
we daaro
Ik had
kinderen
waartoe
Maar d
deze best
predikant
zo langze
niet ween
Dat laa
Doch r
opdoen v
collega's
Eigena
dien kri
paniek-ste
negen wa
werken.
gelijk
damschen
per gew
„praktiese
felen. Kil
ren J. t
desnoods